अभ्यासः

1. उच्चारणं कुरुत-

सूर्यस्तपतु	जीर्णम्	शीतकालेऽपि
वारयितुम्	ग्रीष्मे	सस्यपूर्णानि
पदत्राणे	कण्टकावृता	क्षुधा-तृषाकुलौ

2. श्लोकांशान् योजयत-

क	ख
गृहं जीर्णं न वर्षासु	तौ तु क्षेत्राणि कर्षतः,
हलेन च कुदालेन	या शुष्का कण्टकावृता
पादयोर्न पदत्राणे	सस्यपूर्णानि सर्वदा,
तयोः श्रमेण क्षेत्राणि	शरीरे वसनानि नो,
धरित्री सरसा जाता	वृष्टिं वारयितुं क्षमम्।

3. उपयुक्तकथनानां समक्षम् 'आम्' अनुपयुक्तकथनानां समक्षं 'न' इति लिखत-

यथा- कृषकाः शीतकालेऽपि कर्मठाः भवन्ति। [आम्]
कृषकाः हलेन क्षेत्राणि न कर्षन्ति। [न]

क) कृषकाः सर्वेभ्यः अन्नं यच्छन्ति। [आम्]

ख) कृषकाणां जीवनं कष्टप्रदं न भवति। [न]

ग) कृषकः क्षेत्राणि सस्यपूर्णानि करोति। [आम्]

घ) शीते शरीरे कम्पनं न भवति। [न]

ङ) श्रमेण धरित्री सरसा भवति। [आम्]

4. मञ्जूषातः पर्यायवाचिपदानि चित्वा लिखत

रविः वस्त्राणि जर्जरम् अधिकम् पृथ्वी

वसनानि	वस्त्राणि
सूर्यः	रविः
तृषा	पिपासा
विपुलम्	अधिकम्
जीर्णम्	जर्जरम्
धरित्री	पृथ्वी

5. मञ्जूषातः विलोमपदानि चित्वा लिखत-

धनिकम्, नीरसा, अक्षमम्, दुःखम्, शीते, पार्श्वे

सुखम्	दुःखम्	क्षमम्	अक्षमम्
दूरे	पार्श्वे	ग्रीष्मे	शीते
निर्धनम्	धनिकम्	सरसा	नीरसा

6. प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

क) कृषकाः केन क्षेत्राणि कर्षन्ति?
उत्तरम्) कृषकाः हलेन क्षेत्राणि कर्षन्ति।

ख) केषां कर्मवीरत्वं न नश्यति?
उत्तरम्) कृषिकाणां कर्मवीरत्वं न नश्यति।

ग) श्रमेण का सरसा भवति?
उत्तरम्) श्रमेणं धरित्री सरसा भवति।

घ) कृषकाः सर्वेभ्यः किं किं यच्छन्ति?
उत्तरम्) कृषकाः सर्वेभ्यः शाकं अन्न फले दुग्ध च यच्छन्ति।

ङ) कृषकात् दूरे किं तिष्ठति?
उत्तरम्) कृषकात् दूरे सुखं तिष्ठति।